

Klimapolitisk plattform Unio 2019

vedtatt i styret 14. februar 2019

Dette dokument ble vedtatt av Unios styre 14 februar 2019. Dokumentet bygger videre på den reviderte politiske plattformen for Unio som ble vedtatt av representantskapsmøte i 2018, samt oppdatering av gjeldende klimapolitiske plattform. Bakgrunnen for oppdatering er gjort med bakgrunn i styrets vedtak om handlingsplan for Unios bærekraftarbeid i sak 11/2018 Delmål 1 innsatsområde a) 2.bombepunkt, samt vedtak i samme sak om å delta aktivt i forbindelse aktivt i tilknytning til arbeidslivets klimauke, jfr. delmål 2. innsatsområde 2. siste bombepunkt.

UTGANGSPUNKT FOR UNIOS KLIMAAARBEID

Klimaendringene er en enorm utfordring for både lokalsamfunn og verdenssamfunnet som helhet. Fagbevegelsen har de siste årene styrket sitt engasjement i arbeidet med å redusere klimaskadelig aktivitet. Unio ønsker å bidra til rettferdig omstilling og et mer klimavennlig og bærekraftig arbeidsliv, og de ulike fagforbundene som utgjør Unio ønsker å bidra på sine fagområder.

Unio tar utgangspunkt i Paris-avtalen fra 2015, der det vedtatte målet ble å holde den globale oppvarmingen under 2°C, og å tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5°C. Verden ligger foreløpig ikke an til å nå disse målene, derfor haster det med å legge inn en mer kraftfull innsats. I 2015 ble også 17 mål for bærekraftig utvikling fram mot 2030 vedtatt av FNs medlemsland. Bærekraftmålene setter miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng, og målene er forpliktende for Norge.

Norge skal samarbeide med EU om felles oppfyllelse av klimamål for 2030. De nødvendige utslippskuttene forutsetter en omstilling som vil bli krevende å få til når vi samtidig skal verne om velferdsstaten, befolkningens tilgang til gode tjenester og arbeidstakernes rettigheter. Vi ønsker en rettferdig omstilling, der arbeidstakere på utsatte arbeidsplasser opplever trygghet og ulike klimatiltak bygger på en rettferdig fordeling av byrder og goder. Det må også innebære at klimapolitikk og likestillingspolitikk sees i sammenheng, spesielt internasjonalt.

Klimaendringene bidrar allerede til et våtere og villere vær, migrasjonsstrømmer og beredskapsutfordringer også for Norge. Forebygging for å sikre befolkningens trygghet i et samfunnssikkerhetsperspektiv må stå sentralt. Dette vil igjen påvirke innholdet i Unios profesjoner og ikke minst ressursene og beredskapen som må til.

UNIOS KLIMAPOLITISKE MÅL

1. Arbeidstakerne og deres organisasjoner må, gjennom partssamarbeid og medbestemmelse, spille en viktig rolle ved utviklingen og gjennomføringen av klima- og bærekraftspolitikk
2. Det må investeres i kunnskap, forskning og kompetanse som er nødvendig for å nå klimamål
3. Utdanningspolitikken må ha et tydelig klima- og bærekraftsperspektiv
4. Helsepolitikken må ha et tydelig klima- og bærekraftsperspektiv
5. Det må føres en økonomisk politikk som bidrar til bærekraftig produksjon og forbruk

1: PARTSSAMARBEID OG MEDBESTEMMELSE

Ambisiøse klimapolitiske mål krever store omstillinger – teknologisk, organisatorisk og kunnskapsmessig. Det norske samfunnet er med sin økonomi, infrastruktur og tradisjon for partssamarbeid i arbeidslivet godt rustet til slike omstillinger. Myndighetene, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene må skape en tydelig forbindelse mellom forsknings-, arbeidslivs- og sosialpolitikk i klimaarbeidet. Vi må også jobbe for å sikre at viktige veivalg gjøres i demokratiske fellesskap. . Et ledd i dette arbeidet må være å diskutere handlingsrommet for å benytte framtidige tariffavtaler som virkemiddel for å redusere klimagassutslipp. Partssamarbeidet må derfor styrkes på alle nivå der tillitsvalgte er representert, for å sikre felles initiativ og rettferdig gjennomføring av klimatiltak

Kommunene har en sentral rolle i arbeidet med å redusere klimagassutslipp knyttet til transport, bygg, avfall og mat. Statlige retningslinjer har i lang tid pålagt alle kommuner å inkludere klima- og energiplanlegging i kommuneplanene. Dette fordrer et aktivt partssamarbeid. Kommuner og fylkeskommuner bør også kunne vise til et klimaregnskap for egne klimagassutslipp og stille krav til sine leverandører. Videre er det viktig å måle effekten av tiltak som settes i verk.

2: KUNNSKAP OG FORSKNING

Klimapolitikken må være kunnskapsbasert. Humaniora-, samfunns- og naturvitenskapelig forskning må spille en viktig rolle i arbeidet med hvordan samfunnet håndterer utfordringene knyttet til løsninger på klimautfordringene, som for eksempel sirkulærøkonomi, spredning og implementering av ny teknologi og endring av forbruksmønstre.

At klimapolitikken skal være kunnskapsbasert betyr at vi må ta kunnskap og forskningssektorens/UH-sektorens rolle som kunnskapsleverandør på alvor. Førre var-prinsippet må gjelde. Unio mener at Norge må øke sine bidrag til den internasjonale klimaforskningen og inngå i strategiske samarbeidsallianser med internasjonale miljøer. På nasjonalt hold må det sikres rammebetingelser som gir rom for langsiktig kompetanse- og alliansebygging, og det må legges til rette for en styrket tverrfaglig forskning for å nå klima- og bærekraftmålene.

3: UTDANNING

Utdanning er en forutsetning for bærekraftig utvikling. Utdanningssektoren skal både utdanne mennesker til arbeidslivet og livet i stort, og bidra til den kunnskap og kompetanse som framtidens borgere trenger. Bærekraftmål 4 om god utdanning har et delmål, 4.7, som forplikter alle stater til å «sikre at elever og studenter tilegner seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling». Hvorvidt vi lykkes med dette målet er ifølge FN avhengig av at bærekraftig utvikling gjennomfører utdanningspolitikken, læreplanene, lærerutdanningen, elev- og studentvurderingen.

Unio mener at bærekraftig utvikling og klimarelevant kompetanse må komme tydelig til uttrykk i læreplaner, studieprogram og rammeplaner på alle nivå. Utdanningsinstitusjonene, fra barnehage til universitet og høyskole, skal fremme omstillingen til et mer klimavennlig og bærekraftig samfunn. Lærerutdanningene må kunne kvalifisere studentene til å ivareta utdanning for bærekraftig utvikling

som et tverrfaglig tema. Lærere og ledere i barnehage og skole, samt lærerutdannere, må få relevant etter- og videreutdanning innen klima og bærekraft.

4: HELSE

God helse er ikke bare en egenskap hos enkeltmennesket, men like mye et resultat av samspillet mellom mennesket og omgivelsene. Ekstremvær som orkan, hetebølger, ekstremnedbør kan påvirker helsen både direkte og indirekte. En av de største truslene mot god helse er luft forurensing, i tillegg påvirkes helsen av sykdommer som overføres via vann, mat og insekter. Klimaendringer påvirker også den psykiske helsen blant annet via økt stress og depresjoner.

Unio mener at et tverrsektorielt faglig samarbeid innen miljø og klima må styrkes for å bidra til en bedre folkehelse, og at helseberedskapen må vurderes kontinuerlig opp mot effekten av klimaendringene. Norske myndigheter bør arbeide for å redusere det totale kjøttforbruket til WHOs anbefalte nivå, i nært samarbeid med kommunene. Rødt kjøtt øker risikoen for hjerte- og karsykdommer, diabetes type to, overvekt og noen typer kreft, samtidig som produksjonen bidrar til klimagassutslipp.

5: ØKONOMI

Unio deler prinsippet om at forurenser skal betale, og mener at økonomiske virkemidler i klimakampen må brukes i større grad, i tillegg til de tradisjonelle virkemidlene i miljøpolitikken som forbud, regulering og avtaler med produsenter. Ved å belønne, eller legge til rette for, klimavennlig atferd og avgiftsbelegge forurensende atferd, kan myndighetene framskynde den nødvendige omstillingen. Unio erkjenner imidlertid en slik politikk på sikt vil bidra til lavere skatte- og avgiftsinntekter til staten, og at dette vil kreve økte skatter på andre områder for å sikre det samlede velferdstilbudet.

Olje- og gassindustrien har bidratt til å gjøre Norge til det rike landet det er i dag. Utvikling av kompetanse og gunstige skatteordninger har vært viktige forutsetninger for dette. Tiden er kommet for å vurdere – i både et klimamessig og et økonomisk perspektiv – hvorvidt bransjens fordelaktige ordninger bør videreføres. Samtidig bør Statens pensjonsfond utland videreføre og styrke sitt arbeid med å vri investeringer over fra det fossile til det fornybare og bærekraftige, med utgangspunkt i vurderinger av klimarisiko.

Unio har også et mål om at forvaltningen av Unios og forbundenes egne fond og verdier i større grad skal baseres på klimarisikohensyn. Det betyr ikke at kravene til avkastning endres, men at det tas høyde for økonomisk risiko knyttet til både klimaendringer og klimapolitikk, noe som nødvendigvis vil føre til en mer klimavennlig forvaltning.

Offentlige anskaffelser beløper seg årlig til over 500 milliarder kroner, og potensialet for utslippskutt gjennom gode valg av varer og tjenester er stort. Anskaffelsesloven fra 2017 pålegger offentlige innkjøpere å fremme klimavennlige løsninger. Dette forutsetter en større kompetanse hos ledere, tillitsvalgte og andre som jobber med offentlige anskaffelser, og Unio mener det må legges til rette for at tillitsvalgte får en slik kompetanseheving. Unio og forbundene skal ha et bærekraftsperspektiv på medlemsfordeler og egne innkjøp av varer og tjenester.